

Vladimír Pikora & Markéta Šichtařová

VŠECHNO JE JINAK

aneb

CO NÁM NEŘEKLI
O DŮCHODECH, EURU
A BUDOUCNOSTI

 GRADA®

akcenta®

Vladimír Pikora & Markéta Šichtařová

Všechno je jinak

aneb

Co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti

Grada Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

*Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.*

Ing. Vladimír Pikora, Ph.D.

Ing. Markéta Šichtařová

Všechno je jinak

aneb Co nám neřekli o důchodech, euru a budoucnosti

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, 170 00 Praha 7

tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

www.grada.cz

jako svou 4628. publikaci

Odpovědná redaktorka Mgr. Tereza Králová

Grafická úprava a sazba Eva Hradiláková

Počet stran 224

První vydání, Praha 2011

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2011

Cover Photo © Tomáš Nosil

Cover Design © Jan Kurel

ISBN 978-80-247-4207-6 (tištěná verze)

ISBN 978-80-247-7550-0 (elektronická verze ve formátu PDF)

ISBN 978-80-247-7551-7 (elektronická verze ve formátu EPUB)

Obsah

Úvod	13
Důležité upozornění	16
1. KAPITOLA	
Penzijní reforma	17
Jak to všechno začalo	19
Prý je to bez rizika. Jo? Fakt?	20
Stávající stav aneb Na čem jsme	21
První pilíř: jistota	21
Důchody se nesnižují. Důchody se reformují.	23
Třetí pilíř: divoká karta	24
Ukončení penzijního připojištění	25
Proč se spoří tak málo?	27
Třetí pilíř má i mouchy	29
Proč je reforma nutná?	31
Čas na změnu	31
A co svět?	32
Modla	33
Takže kudy na to?	35
Zlé a horší na výběr	35
Rizika fondů	36
Prý musíme zvýšit DPH. Prý kvůli reformě... ..	38
Kolik si „připojištěním“ naspoříme během 35 let?	39
Kolik si střadatel připojištěním „utrhuje od pusy“ aneb Stojí to za to?	40
Kolik si naspoříme ve druhém pilíři?	42
Vyplatí se nám účast ve druhém pilíři?	43
A to jsme ještě nemluvili...	45
Má to pár dalších chybiček	45
Fondy nejsou pojištěné!	48

Kdo ví, co bude za 95 let, necht' se přihlásí	48
Podtrženo a sečteno... ..	49
A přece je tu cesta	50
Nechceme se pást	52
Jeden velký chaos	54
Kouřová clona	55
Inflace je potvora	57
Pozor na ni	57
Ta potvora je zpátky	58
Dvakrát měř, jednou řež	60
Nemovitosti aneb Můj dům – můj hrad	61
Bublina je za námi	62
Byt, dům či pozemek?	64
Nabídka	66
Poptávka	67
Dostupnost hypoték	67
Hypoteční úroková sazba	68
Do poptávky mluví i leccos dalšího... ..	69
Fuj, ty daně	70
Nejsme opuštěný ostrov	71
Takže si to shrňme	72
A co na to ceny?	73
Střednědobý horizont – byty	73
Střednědobý horizont – rodinné domy	74
Střednědobý horizont – pozemky	75
Zítřka není dnes	75
Dlouhodobý horizont – pozemky	76
Dlouhodobý horizont – byty	77
Dlouhodobý horizont – rodinné domy	78
Letem akciovým světem	79
Taky to s nimi jde, ale... ..	80
Kdo si počká, ten se dočká	80
Politici nám zavařili (Jako by uměli něco jiného)	81
Diverzifikovat, diverzifikovat, diverzifikovat	84
Dluhopisy aneb Bývávalo lépe	85
Malý risk – malý zisk	86
Kroťme nadšení	88
Český ušmudlánek je na tom ještě dobře	89

Nové státní spořicí dluhopisy	89
Zlaté zlato?	92
Je to mrška nestálá	93
A přece má své výhody	94
Podílové fondy: proč ne?	95
Není fond jako fond	96
Zajištěné fondy stojí za hřích	98
Umělecké sbírky a spol.	98
Podtrženo a sečteno...	100

2. KAPITOLA

Jak přichází krize	103
Vše souvisí se vším	105
V USA to začalo	106
Hypotéky, hypotéky, hypotéky	107
Fed se vůbec blýská často	109
Žili, byli tři bratři	110
Finanční krize	112

3. KAPITOLA

Rozpadne se eurozóna?	115
Co je vlastně špatně	117
2011: milník	117
Zbankrotuje eurozóna hned, nebo až napřesrok?	117
Co je to bankrot	119
Pojmový guláš	119
Kdy už je to default?	120
Takže jak je to vlastně s tím Řeckem?	121
Ale i s tím ratingem opatrně...	122
I když – raději opatrně s více věcmi	123
Důvěra tvá tě uzdraví	124
Není nad dobré píárko	125
A co na to lidé?	126
Scénář bankrotu	128
Globální ekonomika: život na dluh?!	129
Pár zemí je na tom i hůř než my	130

Hitparáda dluhů	131
Není všechno Evropa, co má problém	132
Americký dluh: nemožné možným	132
Konec tří áček	135
Malý krok pro USA, velká změna pro svět	136
Malá revoluce	136
Dneska zaseješ, zítra sklidiš	136
Rezervní měna ztrácí	137
Čína získává	139
Historie bankrotů aneb Máme se kde inspirovat?	140
Politiky dluh nepálí	140
Chce to kata	141
Co říká nedávná historie?	142
Na mé ruku nevztáhneš (nejsi-li vláda)	143
Důsledky veřejného dluhu	145
Dluh ekonomiku zpomaluje!	145
Čtyři čuníci aneb PIGS	147
Dluhopisový trh čunátka trestá	149
Pohled na Řecko	150
Pohled na Irsko	151
Pohled na Portugalsko	152
Pohled na Španělsko	153
Nezachraňuje se Řecko, zachraňuje se eurozóna	154
Jih Evropy s eurem trpí	156
Jaká jsou teoretická řešení?	159
Je libo hyperinflaci?	159
Jeden za všechny, všichni za jednoho	161
Škrtat, škrtat, zvyšovat daně	163
A co takhle opustit eurozónu?	164
Paralelní měny: pokus pro šílence	166
Mezinárodní pomoc – řešení teoretické, či skutečné?	167
Default jako řešení	169
Rozdělení eurozóny	172
A co vlastně Evropa dělala dosud?	175
Řecká černá díra – dějství I	175
Řecká černá díra – dějství II	177
Řecká černá díra – dějství III	177
Suma sumárum, záchranný mechanismus je pro kočku	180

Scénáře aneb Co Evropu čeká a nemine	181
Optimistický scénář	181
Pesimistický scénář	183
Ultrapesimistický scénář	190
Smutná česká realita	196
2006–2009: růst dluhu akceleroval	197
Svět je na tom podobně špatně	198
Co čeká ČR? Přijde státní bankrot?	199
Budeme mít euro?	201
Maastrichtská kritéria: jeden velký omyl	203
Roste, či klesá s eurem pravděpodobnost bankrotu?	205
A co na to koruna?	207
Konec konvergence?	209
Jaké jsou scénáře pro korunu?	210
Závěr	213
Dodatek	219
Penzijní reforma	219
Jak přichází krize	220
Rozpadne se eurozóna?	221
Použitá literatura	222

*Báře, Martinovi a jejich následovníkům
S díky za jejich pochopení*

Mámě a tátovi věnuje Vláška

*... Kdoví jestli
jestli jsou na měsíci nějaký stopy
a proč kope kolem sebe kdo se topí
jakej sval to Zemí otáčí*

*Jak je to s pravdou?
s pravdou se šetří možná proto aby zbyla
je flekatá jak dalmatin je černobílá
chudák holka s dechem nestačí*

Všechno je jinak...

Skupina Kabát, skladba *Kdoví jestli*,
album *Corrida*, 2006

Úvod

Schválně – myslíte, že penzijní reforma a kojení dětí mají něco společného?

My si myslíme, že hodně.

Překvapení? Hned s dovolením vysvětlíme.

Naše maminky vždy vyprávěly, jak hned v porodnici někdy v sedmdesátých letech automaticky vyfasovaly krabici sunaru, aby prý měly „do prvních dnů“ železnou zásobu. A jak hned cestou z porodnice se vždy auto odvázející týdenní miminko domů (ze kterého „šťastný“ otec dosud nezahlédl víc než kanýry na pevně zavázané zavazovance) stavilo v nejbližší lékárně, která byla při cestě, a onu nafasovanou zásobu sunaru doplnilo o další kousky.

Tehdy – v sedmdesátých letech – se prostě pevně věřilo, že umělá výživa je pro miminko to nejlepší možné. Že dítě musí jíst přesně po čtyřech hodinách (a běda, když jí častěji). Kojení by se matka měla pokud možno vyhnout (maminky už většinou nedokázaly vysvětlit, proč se věřilo, že by umělá výživa měla být lepší). A pokud už někdo „náhodou“ kojil (fuj, takové středověké praktiky!), pak si dal velký pozor, aby s tím skončil do tří měsíců.

Ono se vlastně tehdy věřilo ve vícero věcí... Třeba že dítě musí být po narození odděleno od matky. Nebo že nejlépe dítěti prospěje, když se hned pár vteřin po narození vymáchá pod kohoutkem s tekoucí (pokud možno studenou) vodou. (To abychom se dítěti za ten vstup do života hned na začátku pěkně pomstili a aby mu mohlo zůstat podvědomé trauma asi navždy.)

No a pak přišla devadesátá léta. A najednou se začaly prodávat knihy pro novopečené maminky, kde se jim hezky polopaticky vysvětlovalo, jak je kojení důležité pro správně fungující imunitní systém, jak prý je nejlepší prevencí proti vzniku alergií a jak umělou výživu má mít jen to nešťastné miminko, u kterého kojení prostě nejde...

Co se to v té společnosti stalo, že najednou tolik obrátila?

Vlastně nic podstatného. Jenom přešel jeden cyklus celospolečenské pověry. Takové pověry, které jsou akceptovány společností bezvýhradně, se prostě ve společnosti vždy objevovaly a objevovat budou.

Tyto celospolečenské pověry mají vždy několik společných rysů.

Zaprvé jim věří drtivá většina společnosti. Jako všechny matky věřily, že pro své děti dělají to nejlepší, když do nich hustí sušené kravské mléko, které příroda vynalezla (tedy ještě než bylo usušeno a doplněno pár éčky) pro telata.

Zadruhé jsou podporovány a upevňovány nějakou skupinou osob, která má v dané epoše výsadní postavení. Ve středověku církev, dnes vědci či experti – ať už se jim říká lékaři nebo třeba ekonomové. Typické je, že když o této privilegované skupině hovoří většinová společnost, označuje ji slůvkem „oni“: „Oni říkají, že děti smí jíst jen po čtyřech hodinách!“ A mlčky se předpokládá, že „oni“ mají patent na rozum.

Zatřetí se ve spojení s danou pověrou obvykle používá buď výraz „muset“, nebo „nesmět“: „Děti se musí krmit po čtyřech hodinách, děti se nesmí krmit častěji!“ Veřejnost, která tyto výrazy používá, obvykle totálně ignoruje pravou podstatu výrazů „muset“ či „nesmět“ – totiž musí se dodržovat a nesmí se porušovat zákon, ústava, pravidlo. To je správný význam těchto výrazů. Pokud se však začnou používat ve spojení s takovou celospolečenskou pověrou, najednou pověra získá punc, jako by byla chráněna psaným zákonem.

Začtvrté jsou tyto celospolečenské pověry odůvodňovány nějakým argumentem, kterému drtivá většina společnosti nerozumí do detailů, ale který se na první pohled, pokud jej nerozebíráme příliš do hloubky, tváří velmi logicky: „Umělá výživa je pro dítě to nejlepší, protože obsahuje všechny potřebné živiny a odpovídá nejnovějším vědeckým poznatkům.“

A zapáté: Pokud se někdo této pověře postaví, je div ne kriminalizován. V nejlepším případě je jím opovrhováno jako předpotopním zpátečníkem. A většinová společnost začne takového rebela vytlačovat ze svého středu. Takže nakonec Giordano Bruno, který byl přesvědčen o tom, že Země ani Slunce nejsou středem vesmíru, skončil na hranici.

A které ze pověry to jsou? Jen namátkově: Kojit je špatné. Svět je placatý. Jíst instantní pokrmy je zdravé a praktické. Na důchod si musíme spořit ve fondch.

Ano – tvrzení, že „na důchod si musíme spořit ve fondch“, splňuje všechny znaky této celospolečenské legendy, která vždy čas od času přijde, aby se k ní později společnost s posměšky otočila zády.

Tomuto tvrzení věří **většina** společnosti. Toto tvrzení je podporováno většinou **politiků a ekonomů**. „Oni“ říkají, že přechod na fondový systém je **nutný**. Podle „nich“ si **musíme** spořit ve fondech kvůli **demografické situaci** – studie to prý jasně spočítaly. A zpochybňovat to prý může jen hlupák, který chce ožebračit důchodce.

Potíž je v tom, že s celospolečenskými legendami se neskutečně špatně bojuje. Ve společnosti totiž není poptávka po jakékoliv změně. Býti ovcí, která si nechá diktovat oficiální názor shůry, je přece tak pohodlné. A argumenty lze předkládat je těžko, protože je nikdo nechce slyšet – ještě než je vyslovíte, jste preventivně umlčeni. Společnost totiž k těmto tématům nechce přistupovat věcně, ale dogmaticky.

Tedy dokud se cyklus neotočí. Abychom totiž nezapomněli – šestý společný rys těchto legend je, že mají svůj cyklus, podobně jako třeba ekonomika. Nejdřív jsou na vzestupu, poté na vrcholu, potom na ústupu – a pak většinou přichází jiné dogma, přesně opačné, popírající to původní.

S podobnými dogmatickými postoji se ale v dnešním světě setkáváme skoro na každém kroku. Penzijní reforma je jen jedním z mnoha příkladů. Pak je tu ještě zdravotní reforma. Státní regulace. Stále větší zasahování státu do života všech – od kontrol na letišti až po předpisy o bezpečnosti práce. Anebo euro – společná evropská měna. Takovou celospolečenskou legendou – u které ale už velmi brzy přijde, či dokonce možná již začala fáze ústupu – je tvrzení, že eurozónu a euro musíme udržet, ať to stojí, co to stojí.

Rozhodli jsme se risknout, že budeme (upřímně doufáme, že jen obrazně) upáleni na hranici jako Giordano Bruno. Protože bourání těchto celospolečenských legend pozoruhodně osvobozuje. Rozhodli jsme si říct, co si o nich myslíme. To proto vznikla tato kniha. Jsme ekonomové – proto si všímáme hlavně politicko-ekonomických témat, právě k nim máme nejvíc co říct. Ale to neznamená, že náš život není sešněrován dalšími desítkami celospolečenských legend, které z nás dělají ovce a udržují nás svým způsobem v poslušnosti.

V kultovním filmu *Matrix* dostane hlavní hrdina na výběr ze dvou pilulek: po spolknutí jedné se probudí doma a nebude si nic pamatovat. Bude nadále spokojenou ovečkou ctící systém. A nebude pochybovat.

Po spolknutí druhé pilulky ovšem už nebude cesty zpět. Už nikdy neuvidí svět stejnými očima jako dosud. Nejednou pochopí, že celý svůj dosavadní život žil jakoby s páskou přes oči.

Nuže, jakou pilulku byste volili vy? Pokud pilulku zapomnění, odložte tuto knihu. Hodte ji do koše. Anebo ještě lépe – spalte ji. Je to jen na vás.

Pokud ovšem volíte pilulku poznání, potom vězte, že poznání spočívá hlavně v tom, že špatné je **každé dogma**. Tudíž ani my si nečiníme patent na rozum. Nechceme celospolečenské legendy obracet do jejich opačného extrému. Nechť tedy nejsou naše myšlenky chápány jako jiné dogma, ale nechť prostě jen zasejí semínko pochybností, že možná je všechno jinak.

Markéta Šichtařová a Vladimír Pikora

Důležité upozornění

Vzhledem k tomu, že kniha popisuje aktuální dění, a vzhledem k uzávěrci textu je možné, že v době vydání již některé skutečnosti budou mírně zastaralé, situace na finančním trhu posunutá, zákony změněné... Navzdory usilovné snaze autorů do posledního možného okamžiku aktualizovat všechny změny nelze plnou aktuálnost zaručit. Nicméně více než na technických detailech v této knize záleží na logice a podstatě věci. V tomto smyslu je kniha zcela nadčasová.

Penzijní reforma

Stát se nás snaží přesvědčit, že spoření na důchod s penzijními fondy je jedinou správnou možností. Ale nepřesvědčil nás. Naopak zkušenosti ze starých demokracií ukazují, že skutečně rozvinuté země obyčejně nikoho k ničemu nenutí – a funguje to. Rizika plánované penzijní reformy jsou obrovská. Ale naštěstí existují možnosti, jak se o sebe každý může postarat sám...

Přípravy reformy byly znepokojivé

Stávající systém není bezpečný

Proč je reforma nutná?

Jakými způsoby se dá reformovat?

Kolik si ve fondech vlastně naspoříme – stojí to za to?

Po reformě rizik ještě přibude!

Koluje řada mýtů

Na stát ale naštěstí není nutné spoléhat

Je třeba dát si pozor na inflaci

Jak bezpečně investovat do nemovitostí

Jak bezpečně investovat do akcií

Jak bezpečně investovat do dluhopisů

Jak jinak se ještě dá bezpečně investovat

